

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 24.8.2005
KOM(2005) 387 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**v reakci na pětileté hodnocení výzkumných aktivit Společenství (1999 – 2003)
provedené špičkovými nezávislými odborníky**

{SEC(2005) 1054}

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

**v reakci na pětileté hodnocení výzkumných aktivit Společenství (1999 – 2003)
provedené špičkovými nezávislými odborníky**

(Text s významem pro EHP)

V druhém pololetí roku 2004 vypracovala strategická expertní skupina třinácti špičkových nezávislých odborníků¹ pětileté hodnocení zahrnující výzkumné aktivity Společenství v letech 1999 – 2003, ak bylo plánováno v rozhodnutích týkajících se Šestého rámcového programu². V reakci na to poskytla expertní skupina jasný a směrodatný přehled spolu s horizontálním hodnocením výzkumných aktivit Společenství na základě řádné a důkazně podložené analýzy provádění a plnění minulých a současných aktivit. V souladu s rozhodnutími týkajícími se Šestého rámcového programu sděluje tímto Společenství závěry uvedeného hodnocení spolu s připomínkami Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů.

Pětiletou hodnotící zprávu spolu s analýzou, závěry a doporučeními Komise vřele přivítala.

Za prvé, Komise souhlasí s expertní skupinou ve věci čtyř vytyčených klíčových úkolů: přilákat a ocenit nejlepší talenty; vytvořit vysoce podnětné podmínky/prostředí pro obchodní a průmyslový VTR; uvolnit zdroje pro inovaci a udržitelný rozvoj; vybudovat důvěru ve vědu a techniku.

Za druhé, Komise zaznamenává kladné hodnocení provádění, výsledků a přidané hodnoty rámcových programů, a to především pokud jde o jejich příspěví k evropské vědomostní základně, vytváření sítě mezi výzkumnými pracovníky a vytváření struktury výzkumného systému v Evropě.

A konečně Komise v celém rozsahu souhlasí s doporučeními předloženými za účelem zvýšení významu a kvality výzkumných iniciativ a programů jak v současnosti, tak do budoucna. Návrhy Komise pro Sedmý rámcový program, přijaté dne 6. dubna 2005, vzaly tato doporučení plně v úvahu. Rovněž se k nim bude přihlížet při přípravě celkového právního rámce Společenství pro výzkum, především pokud jde o konkrétní programy a pravidla pro účast a šíření výsledků.

Hodnotící zpráva byla hojně rozšířena, mimo jiné i prostřednictvím serveru Europa3, a byla představena hlavním zúčastněným stranám, především pak příslušnému výboru a pracovní skupině Evropského parlamentu a Rady, Výboru pro vědecký a technický výzkum (CREST) a programovým výborům. Všechny tyto strany zprávu přivítaly.

¹ Viz seznam odborníků v dodatku.

² Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1513/2002/ES, Úř. věst. L 232, 29.8.2002, a rozhodnutí Rady 2002/668/Euratom, Úř. věst. L 232, 29.8.2002.

³ http://europa.eu.int/comm/research/reports/2004/pdf/fya_en.pdf

Komise vřele děkuje expertní skupině pro pětileté hodnocení za její kreativní myšlenky a hodnotnou práci, jejíž výsledky obohatily a jistě ještě obohatí výzkumné aktivity Společenství.

Podrobnější analýzy a komentáře ke každému zvláštnímu doporučení jsou dostupné v pracovním dokumentu zaměstnanců Komise {SEC(2005) 1054}.

PŘÍLOHA

PĚTILETÉ HODNOCENÍ RÁMCOVÝCH VÝZKUMNÝCH PROGRAMŮ EVROPSKÉ UNIE

1999 – 2003

*

**

Složení expertní skupiny

Shrnutí

**

*

**SLOŽENÍ EXPERTNÍ SKUPINY PRO PĚTILETÉ HODNOCENÍ
ZA OBDOBÍ 1999 – 2003**

Dr. Erkki Ormala (Chairman) Vice President, Technology Policy, Nokia Corporation	Finland
Prof. Nicholas Vonortas (Rapporteur) Professor and Director, Center for International Science and Technology Policy & Associate Professor, Department of Economics, The George Washington University	USA, Greece
Dr. Ségolène Ayme Director of Research, INSERM (Institut National de la Santé et de la Recherche Médicale), SC11 "Gene mapping and Clinical Research"; Director of Orphanet	France
Dr. Lucija Čok Rector, University of Primorska, Former Minister for Education, Research and Sport	Slovenia
Prof. Dervilla Donnelly Chair of the Dublin Institute for Advanced Studies; Emeritus Professor of Organic Chemistry, University College, Dublin	Ireland
Dr. Julia King Principal, Faculty of Engineering, Imperial College London	United Kingdom
Prof. Christoph Mandl Faculty of Business, Economics and Computer Science, University of Vienna; Director of Mandl, Luethi & Partner	Austria
Prof. Frieder Meyer-Krahmer Director, Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research (ISI)	Germany
Prof. Elzbieta H. Oleksy Dean of the Faculty of International and Political Studies, University of Lodz; Founding Director of Women's Studies Centre, University of Lodz	Poland
Prof. Alexandre Quintanilha Professor in Biophysics, University of Porto	Portugal
Prof. Nicoletta Stame Professor of Sociology Università di Roma "La Sapienza"; President of the European Evaluation Society (EES)	Italy
Dr. Rolf Tarrach Professor of Theoretical Physics at the University of Barcelona - Dept. ECM; Former President of the Spanish Council for Scientific Research	Spain
Prof. Françoise Thys-Clement Chairperson of the Erasme Hospital Council; Professor and Director of the Centre of Economics of Education at the ULB	Belgium

SHRNUTÍ

Současná Smlouva o Evropské unii stanoví dva hlavní strategické cíle evropských rámcových výzkumných programů: i) posílení vědecké a technické základny průmyslu s cílem podpořit mezinárodní konkurenceschopnost a ii) podpora jiných politik Evropské unie.

Tato zpráva, třetí pětileté hodnocení rámcových výzkumných programů (Evropské společenství, Euratom), přezkoumává provádění a výsledky rámcových programů z let 1999-2003. Doporučení se vztahují na zbývající šestý rámcový program na rok 2006 a navrhuje zlepšení týkající se povahy a směřování budoucích rámcových programů. Cílem těchto doporučení je poskytnout dostatek informací k posílení kvality, důležitosti a dopadu současných a budoucích rámcových programů.

ÚKOL

V průběhu období, na něž se vztahuje tato zpráva, se v důsledku zavedení lisabonských a barcelonských cílů a zřízení Evropského výzkumného prostoru (EVP) značně změnilo evropské politické prostředí.

Celková situace na hospodářské a výzkumné scéně se navíc neustále vyvíjí. Světová hospodářská soutěž založená na poznacích zásadně mění prostředí, ve kterém evropský výzkum a průmysl působí. Evropa a zbytek průmyslového světa už nemůže považovat své čelní postavení z oblasti technologií za samozřejmost. Ačkoli si Evropa nadále v některých průmyslových oblastech udržuje díky kvalifikované pracovní síle přední místo, vznikají obavy z budoucnosti, a to především z důvodu rychlé expanze evropského průmyslového výzkumu a technického rozvoje a demonstrace (VTR) mimo Evropu a neschopnosti přilákat ze světa do Evropy nejlepší vědecké talenty. Vzdávající dostupnost vysoce kvalitních průmyslových poznatků, vytváření vhodných podmínek pro zlepšování a jednodušší přístup na trhy mimo Evropu přispívají k postupné ztrátě evropské konkurenceschopnosti.

Evropa začíná postupně zaostávat za hlavními konkurenty. Výkon Evropy ve smyslu růstu, produktivity a vytváření pracovních příležitostí není dostatečný, aby zajistil v budoucnu prosperitu. Tento vývoj a úkoly, které z něj vyplývají, jsou podrobně popsány v současných zprávách, např. ve zprávách Sapir (2003) a Kok (2004). Není sporu o tom, že základem jakékoli reakce na tyto úkoly je výzkum, vzdělání a inovace.

Evropské vysoké školy a výzkumné instituce byly tradičně schopné budovat a udržovat evropskou vědomostní základnu. V řadě oborů je tomu tak i nadále. Avšak jen několik evropských univerzit má skutečně světové renomé. Je to alespoň zčásti v důsledku nedostatečných zdrojů a roztříštěnosti evropského prostředí VTR. Evropské vysoké školy a instituce musí teprve pružně zareagovat na světovou soutěž o poznatky a talent.

V hospodářství založeném na poznacích závisí inovace nezbytně na spolupráci, která zahrnuje jak výzkum akademický, tak výzkum obchodní. Tradiční názor na lineární proces, podle něhož akademická centra produkují poznatky, které jsou pak shromážděny a využity průmyslovými podniky, otevřel cestu nové praxi interaktivní inovace, jíž napomáhá veřejno-soukromé partnerství, výměna poznatků a vzájemné učení se.

Nové členské státy jsou zatím v procesu přechodu. Musí vytvářet prostředí vhodné pro podnikání a současně vytvářet podmínky pro hospodářství založené na poznacích.

Nezbytnými kroky v budování udržitelné hospodářské budoucnosti jsou institucionální reformy a přidělení dostatečných zdrojů na vytváření a výměnu poznatků. Řešením těchto úkolů by mohlo být rozumné využívání strukturálních fondů a dalších vnitrostátních i unijních nástrojů.

Široká veřejnost v Evropě se začíná zajímat o sociální a hospodářský dopad vědeckého a technického pokroku i o to, jak se přijímají rozhodnutí týkající se tohoto vývoje. V některých oblastech je zřejmý nedostatek podpory veřejnosti. Aby Evropa dosáhla čelního postavení ve vědě a technice, které je nezbytné pro budoucí prosperitu, je třeba se těmito otázkami zabývat jak na evropské, tak na vnitrostátní úrovni.

Na zvrácení těchto trendů musí Evropa, tj. EU a členské státy společně, přijmout koordinovaná opatření ke splnění čtyř klíčových úkolů:

- přilákat a ocenit nejlepší talenty
- vytvořit vysoce podnětné podmínky/prostředí pro obchodní a průmyslový VTR
- uvolnit zdroje pro inovaci a udržitelný rozvoj
- vybudovat důvěru ve vědu a techniku

Návrh Komise podstatně v budoucnu zvýšit evropský rozpočet na výzkum je vítaným krokem správným směrem. To poskytne příležitost významně posílit evropskou vědomostní základnu a evropskou konkurenceschopnost. To však může uspět pouze za předpokladu, že tento nárůst bude podpořen nárůstem finančních prostředků na VTR v členských státech. Signály jsou jasné: aby mohla Evropská unie jako celek vhodně řešit uvedené úkoly, musí více investovat do VTR.

ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ

Expertní skupina došla k závěru, že výzkumné rámcové programy EU sehrály ve zkoumaném období (1999-2003) významnou roli při vytváření evropské vědomostní základny. Rámcové programy napravily některé nedostatky v evropském prostředí VTR a významně přispěly k odstranění mezery mezi VTR a inovacemi. Určující roli v posílení evropských způsobilostí měl silný důraz na informační a komunikační technologie a biologické vědy. Velký zájem projevil průmyslové podniky, vysoké školy a další výzkumné instituce. Rámcové programy sehrály významnou úlohu v získávání a rozšiřování poznatků a ve vytváření a posilování sítí mezi organizacemi, jak mezi evropskými účastníky, tak mezi účastníky z přidružených států. Všechny zprávy, na úrovni Společenství i členských států, které expertní skupina prostudovala, kladly důsledně důraz na přidanou hodnotu rámcových programů a přidanou hodnotu evropských opatření v těchto programech.

Přes patrný úspěch jsou však výsledky rámcových programů, ve smyslu přímého příspěvku k inovacím s potenciálem získat Evropě rozhodující vliv na světových trzích, skromnější. O této zjevné „slabině“ se hodně diskutovalo. Vyhodnocení a studie posouzení vlivů se však zpravidla provádějí příliš brzy na to, aby bylo možné rozpoznat zásadní hospodářský dopad. Práce na konkrétních inovacích navíc nebyla v hlavní oblasti zájmu rámcových programů; tím je posilování evropského výzkumného systému jako celku. Vzhledem k rozpočtovým

omezením programu – méně než 5 % celkových vládních výdajů na VTR v oblasti EU – považujeme výsledky rámcového programu v této „strukturální“ roli za nesmírně významné.

DOPORUČENÍ EXPERTNÍ KOMISE OHLEDNĚ RÁMCOVÉHO PROGRAMU

Na základě přezkoumání podrobně popsaného v této zprávě činí expertní skupina následující doporučení k posílení důležitosti a dopadu rámcového programu a zlepšení jeho zpřístupnění uživatelům:

1. **Aspirace evropského VTR by měly být lépe formulované a jasněji se odrážet v rámcovém programu.** Rámcovému programu by prospělo, kdyby se zaměřil více na úroveň obecných priorit, a méně na konkrétní prvky jednotlivých programů.
2. **Rámcový program by měl v první řadě podpořit čelní postavení Evropy v oblasti vědy a techniky ve světovém měřítku.** To vyžaduje vynikající úroveň ve výzkumu, dlouhodobých výzkumných projektech a více důrazu na radikální inovaci a podstupování rizika v rámci projektů podporovaných programem.
3. **Je třeba zvýšit průmyslové zaměření programu a účast průmyslu v rámcovém programu.** To vyžaduje obnovení významu a přední úlohy průmyslu v programech zaměřených na inovaci a konkurenceschopnost. Účast na programu by měla být přitažlivá zejména pro technicky vyspělé malé a střední podniky.
4. **Pro návrh a provádění budoucích rámcových programů je třeba jednoduchá a jasná definice evropské přidané hodnoty.**
5. **Správa rámcového programu by se měla zefektivnit a zjednodušit.** Je třeba důrazně prosazovat zefektivnění a zjednodušení postupů podávání žádosti, řízení a finanční kontroly projektů. Je nezbytné zlepšit postupy, včetně vytvoření stálých expertních skupin v určitých prioritních tematických oblastech a pro činnosti v rámci hodnotícího procesu v průběhu programu.
6. **Výběr nástrojů by měl být flexibilnější, aby se respektovaly dílčí charakteristiky financovaných projektů VTR.** Nové nástroje by měly být v dalším programu ponechány, mimo jiné za účelem udržení stability. Navrhovatelé výzkumů by měli mít možnost zvolit vhodné nástroje.
7. **Je třeba rozšířit rozsah a působnost lidských zdrojů a mobility programů.** Aby se dosáhlo většího účinku, měly by se podporovat vazby na vnitrostátní/regionální programy. Programy musí být navrženy tak, aby to průmyslový sektor podnítilo k účasti. Je potřeba dostatečně zdůraznit mobilitu mezi veřejným a soukromým sektorem i se třetími zeměmi.
8. **Rámcový program se musí nadále zabývat otázkami důvěry ve vědu a techniku a její opodstatněnosti v Evropě.** Na otázky vědy a společnosti by měl být zaměřen samostatný program, ale zároveň by tyto otázky měly být součástí všech programů. Aktivita je potřebná jak na úrovni Společenství, tak na úrovni členských států.
9. **S cílem zlepšit postupy práv duševního vlastnictví by měla Komise zahájit konzultace s hlavními zúčastněnými stranami.** Zdá se však, že základní zásady práv duševního vlastnictví použitelná pro rámcový program jsou vyhovující.

10. **Hodnocení rámcového programu by mělo být dále systematicky propracovááno a mělo by odrážet nové vnímání interaktivní povahy inovací.** Hodnocení by se mělo rovněž zabývat strukturálním dopadem rámcového programu na evropské hospodářské a výzkumné prostředí.

PERSPEKTIVY – RÁMCOVÉ PODMÍNKY

Úkoly pro evropský výzkum a inovační politiku je možné řešit pouze prostřednictvím systematického přístupu, který zohledňuje interaktivní povahu inovací a složitost evropského inovačního systému. Politika VTR by měla být koordinována s ostatními sociálně-ekonomickými politikami, které ovlivňují evropské inovační prostředí. To zahrnuje konkurenceschopnost, duševní vlastnictví, hospodářskou soutěž, státní podpory, lidské zdroje, vzdělání, rovnost mužů a žen a etické otázky. Politiky na straně poptávky, zejména veřejné zakázky na zboží týkající se VTR a inovací a regulace hrají významnou roli v podpoře inovací a vytváření dynamických trhů. Byly bychom rádi, kdyby Komise i) přesněji definovala úlohu rámcových programů v procesu širšího formulování politiky EU; ii) prozkoumala způsoby na podporu prosazení inovačních technologií prostřednictvím činností na straně poptávky; a iii) spolu s členskými státy zintenzívnila úsilí vyškolit více výzkumných pracovníků a zajistit jim zajímavější vědeckou kariéru.

Jsme zastánci rychlého zavedení evropského patentu s požadavkem jediného jazyka. Je třeba rychle vyřešit problém patentovatelnosti vynálezů realizovatelných přes počítač a otázku geneticky modifikovaných organismů. Rychlá a vhodná ochrana duševního vlastnictví je základní podporou inovací a investic do VTR.

Pravidla státní podpory Společenství se v současné době revidují. Síť VTR, včetně společností všech velikostí a vysokých škol, a nové pochopení interaktivní povahy inovací jsou výzvou pro tradiční pravidla financování. Je třeba přezkoumat pravidla, která omezují veřejné financování VTR před hospodářskou soutěží a definují úroveň podpory závislé na přijímajícím podniku. Rozvoj Evropy by nemělo zpomalit uplatnění přísnějších pravidel, než jaká uplatňují její hlavní konkurenti.

A na závěr, na základě přezkoumaných dokladů nabízí expertní skupina několik doporučení ohledně budoucí politiky EU v oblasti výzkumu:

- (1) ***Proces budování evropského výzkumného prostoru musí pokračovat.*** Je třeba zvýšit soudržnost mezi vnitrostátní politikou v oblasti vědy a inovací a rámcovými programy. Rámcový program by se měl vztahovat na činnosti v oblasti VTR, které představují vysokou evropskou přidanou hodnotu, a měl by být uzpůsoben s ohledem na účinnost na místní úrovni a převzetí činností na vnitrostátní a regionální úrovni. Podporujeme opatření, která Komise navrhla ve sdělení o budoucí výzkumné politice EU. Tato opatření musí být vhodně navržena, aby v Evropě vytvořila vysoce kvalitní, mezinárodně konkurenceschopné výzkumné prostředí. Měla by Evropě poskytnout politická řešení výše popsáných klíčových úkolů.
- (2) ***Evropa musí usilovat o co nejlepší integraci nových členských států.*** Jejich začlenění do všech politik a nástrojů EU je předpokladem účinného využívání značného lidského a ekonomického potenciálu těchto zemí vybudovat konkurenceschopnější a soudržnou Evropu a dosáhnout udržitelného rozvoje. Rámcové programy by měly pomoci urychlit proces integrace.

- (3) **Podporujeme zřízení Evropské rady pro výzkum.** Rada potřebuje dostatečné zdroje, aby zlepšila evropskou vědeckou základnu. Musí podporovat vynikající úroveň ve vědě, být rentabilní a podněcovat rozvoj vědeckého prostředí světové úrovně. Je třeba důsledně podporovat oblasti vědeckých činností s možností dlouhodobého dopadu na konkurenceschopnost a inovaci.
- (4) **Podporujeme myšlenku založení omezeného počtu „technologických platforem“, jejichž cílem by bylo získat pro Evropu vedoucí postavení v nově vznikajících klíčových technologiích, a tím zvýšit soukromé investice do VTR.** Tyto rozsáhlé programy založené na spolupráci by měly být podporovány průmyslovými subjekty společně se soukromou/veřejnou sférou, pokud jde o financování a uskutečňování. Měly by se do nich zapojit akademické instituce, velké i malé podniky a často i účastníci z mimoevropských zemí. Pro náležitou účinnost těchto opatření je třeba, aby sdílené prostředky z rámcového programu, vnitrostátních zdrojů a průmyslu byly lépe spravovány.